



הכנסת

מרכז המחקר והמידע

חוק הפסיכולוגים – סקירה משווה

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כתיבה: מריה רבינוביץ'

אישור: שרון סופר, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

י"ב בחשוון תשס"ח

10 בנובמבר 2008

במסמך זה מובאת סקירה משווה בנושא הסדרת העיסוק בפסיכולוגיה במדינות בעולם לקראת המשך דיוני ועדת העבודה, הרווחה והבריאות בהצעה לתיקון סעיף 9ב בחוק הפסיכולוגים.¹ שתי מטרות לסקירה: לבדוק אם במדינות הנסקרות יש חוקים המסדירים את העיסוק בפסיכולוגיה; במדינות שיש בהן חוקים כאלה – אם נקבע בהם מי רשאים לתת טיפול פסיכותרפויטי (פסיכותרפי). מסמך זה הוא הרחבה של המסמך "טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוג שאינו פסיכולוג קליני".² במסמך נסקרות המדינות האלה: בריטניה, אירלנד, רוסיה, ארה"ב וקנדה. תחילה יוצג בקצרה המצב בישראל.

המצאים העיקריים

במדינות שנסקרו נמצאו שתי שיטות עיקריות להסדרת מקצוע הפסיכולוג והפסיכותרפיה: **הסדרה בחוק; הסדרה עצמית** על-ידי גוף או ארגון מקצועי. גוף כזה רושם אנשי מקצוע, מפקח עליהם ומבטיח שמי שאינו בעל מקצוע לא יעסוק בתחום. רוסיה יוצאת דופן: חלק מהעיסוק בפסיכולוגיה – העיסוק בפסיכותרפיה – הוסדר בה בחוק, אך שאר התחומים של המקצוע עדיין לא הוסדרו. בארה"ב ובקנדה (נבדקו כמה מדינות בארה"ב ופרובינציה אחת בקנדה) נמצאו חוקים המסדירים את העיסוק בפסיכולוגיה, כמו בישראל. שלא כמו בישראל, בחלק מהחוקים במדינות הללו יש הגדרה לפסיכותרפיה, והחוק אינו מונע מפסיכולוגים מתחומי מומחיות שונים לתת טיפול מסוג זה. בבריטניה ובאירלנד לא נמצאה חקיקה בנושא, והעיסוק בפסיכולוגיה מוסדר ברמה של האיגוד או של ארגונים מקצועיים. כמו כן, נמצא כי בבריטניה הפסיכותרפיה מוגדרת כחלק נפרד מתחום בריאות הנפש ומוטלות הגבלות על פסיכולוגים שלא עברו הכשרה מקצועית מיוחדת לעסוק בה. כאמור, ברוסיה אין הסדר חקיקה לפסיכולוגים, אך העיסוק בפסיכותרפיה מוסדר בחוק. החוק עוסק בפסיכיאטריה ובפסיכותרפיה וקובע בין היתר כי פסיכולוג קליני בעל הכשרה מקצועית מיוחדת בפסיכותרפיה רשאי לתת טיפול מספר טיפולים פסיכותרפויטיים בפיקוח רפואי בלבד (פיקוח של פסיכיאטר או של פסיכותרפיסט³).

¹ חוק הפסיכולוגים, התשל"ז-1977. סעיף 9(ב) בחוק הפסיכולוגים קובע כי רק פסיכולוג קליני רשאי לתת טיפול פסיכותרפויטי. בהצעת החוק (פ/2288/17) מוצע כי במקום הרישה עד "אלא אם הוא פסיכולוג קליני" יבוא "לא ייתן פסיכולוג טיפול פסיכותרפויטי אלא אם הוא בעל תואר מומחה כאמור בסעיף 10 והטיפול ניתן בהתאם להכשרתו על-פי רישומו".

² מרכז המחקר והמידע של הכנסת, טיפול פסיכותרפויטי של פסיכולוג שאינו פסיכולוג קליני, כתיבה: מריה רבינוביץ', יוני 2008.

³ ברוסיה, פסיכותרפיסט מוגדר כרופא המטפל בפסיכותרפיה. המקצוע שייך לתחום הרפואה ונלמד בפקולטות לרפואה בלבד.



1. מדינות שבהן המקצוע מוסדר בחקיקה

1.1 ישראל

חוק הפסיכולוגים חוקק בשנת 1977, והוא מבחין בין מי שרכשו השכלה אקדמית בפסיכולוגיה והוכשרו לתת טיפול פסיכולוגי לבין מי שלא הוכשרו לעסוק בפסיכולוגיה. כמו כן החוק מסדיר את תחומי העיסוק בפסיכולוגיה, את אופן ההכרה באנשי מקצוע שקיבלו הכשרה מקצועית בארץ ובחו"ל, זכויות וחובות של פסיכולוגים, הגבלות המוטלות על העוסקים בתחום ועוד. בחוק לא הוגדר טיפול פסיכותרפויטי (או פסיכותרפי), אך נקבע כי רק פסיכולוג שהתמחה בתחום קליני רשאי לתת טיפול כזה.⁴

1.2 ארה"ב

על-פי איגוד הפסיכולוגים האמריקני (American Psychology Association), פסיכולוג שרוצה לעסוק בפסיכולוגיה באופן עצמאי חייב לקבל הכרה רשמית כפי שקובע החוק.⁵ אופן הרישום ודרישות ההכשרה המקצועית וההתמחות שונים בכל מדינה ומדינה, אולם יש כמה דרישות כלליות בסיסיות זהות. למשל, תנאי לקבלת אישור עיסוק עצמאי בפסיכולוגיה הוא תואר דוקטור בפסיכולוגיה. פסיכולוג בעל תואר שני (M.A.) רשאי לעסוק בטיפול או במחקר לפי סוג התמחותו רק בפיקוחו של פסיכולוג בעל תואר דוקטור בפסיכולוגיה.⁶

מתחומי הפסיכולוגיה הטיפולית והמחקרית הנלמדים כיום בארה"ב: פסיכולוגיה קלינית, קוגניטיבית ותפיסתית, ייעוצית, התפתחותית, חינוכית, רפואית, שיקומית, ארגונית, משפטית, פסיכולוגיה של הספורט, פסיכולוגיה חברתית, פסיכולוגיה של בית-הספר (School Psychology), נוירופסיכולוגיה (Neurophysiology) ופסיכולוגיה אבולוציונית (Evolutionary Psychology).

קליפורניה

החוק העוסק בהכרה רשמית במקצוע "פסיכולוג" הוא חוק הרשאה לעיסוק בפסיכולוגיה (Psychology Licensing Law), והוא חלק מחוק מקצועות ועסקים⁷ (Professions and Occupations Law, 1977) של מדינת קליפורניה.⁸ רישום איש מקצוע כפסיכולוג נעשה לאחר מילוי כל דרישות הלימודים במוסדות המוכרים על-ידי משרד החינוך של קליפורניה ולאחר שהמועמד עובר מבחן, מסיים התמחות ורוכש ניסיון מעשי בפיקוח.

⁴ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, טיפול פסיכותרפויטי של פסיכולוג שאינו פסיכולוג קליני, מבוא, כתיבה: מריה רבינוביץ', יוני 2008.

⁵ American Psychology Association, "topic: careers in psychology, licensure and certification", <http://www.apa.org/topics/psychologycareer.html>, last visit: August 14th 2008.

⁶ American Psychology Association, "topic: Careers in Psychology, The Job Outlook", <http://www.apa.org/topics/psychologycareer.html>, last visit: August 14th 2008.

⁷ California Codes, Business and Professions code, section 2900-2919, <http://www.leginfo.ca.gov/cgi-bin/displaycode?section=bpc&group=02001-03000&file=2900-2919>, last visit: August 19th 2008.

⁸ California: Business and Professions code, Section 2901.



בין השאר, החוק מגדיר פסיכותרפיה: שימוש בשיטות פסיכולוגיות במסגרת מערכת יחסים מקצועית במטרה לסייע למטופלים לפי מצבם הנפשי, ההתנהגותי, האינטלקטואלי והחברתי.
החוק אינו מגביל פסיכולוגים מתחומי מומחיות שונים במתן טיפול פסיכותרפויטי (פסיכותרפי).
כמו בישראל, גם בקליפורניה החוק אוסר על פסיכולוגים לתת למטופלים תרופות ואוסר שימוש בשוק חשמלי (Electroconvulsive Therapy).⁹

ניו-יורק

חוק החינוך (EDN – Education) של מדינת ניו-יורק דן בעיסוק בפסיכולוגיה ומגדיר את אופן הפעילות של פסיכולוג (Article 153 – Psychology).¹⁰
לפי החוק רק פסיכולוגים שקיבלו הכרה רשמית ואישור עבודה בתחום על-פי קריטריונים של ועדת הפסיכולוגים¹¹ יכולים להיקרא "פסיכולוג".¹²
בחוק נקבע כי העיסוק בפסיכולוגיה כולל ייעוץ, פסיכואנליזה, פסיכותרפיה, אבחון וטיפול בבעיות מנטליות, נפשיות, התנהגותיות וקוגניטיביות, טיפול בהיבטים פסיכולוגיים של בעיות פיזיולוגיות וכו'.
לא נמצאה בחוק מניעה מפסיכולוגים מתחומי מומחיות שונים לתת טיפול פסיכותרפויטי.
הדרישות המוצבות לפסיכולוג מטפל: בעל השכלה גבוהה הרלוונטית לתחום; רכש ניסיון מקצועי בפיקוח שנתיים לפחות; עבר מבחן התמחות של ועדת הפסיכולוגים.
כמו בקליפורניה, גם בניו-יורק החוק אוסר על פסיכולוגים לתת תרופות ולהשתמש בשוק חשמלי. כמו כן, החוק אוסר על פסיכולוג לבצע טיפולים חודרניים כגון הקרנות ואולטראסאונד.

ורמונט

פרק 55 בחוק מקצועות ועסקים (Professions and Occupations Act, 1975) של מדינת ורמונט מסדיר את העיסוק בפסיכולוגיה.¹³ חוק זה מגדיר בין היתר מיהו פסיכולוג, וקובע מה תפקידו ומה רמת ההשכלה הנדרשת ממנו.
בחוק נקבע כי כל פסיכולוג חייב ברישוי כדי לעסוק בתחום ולתת טיפול.
הקריטריונים הם תואר שני לפחות בפסיכולוגיה או בתחום קרוב אחר שנלמדים בו קורסי חובה בפסיכולוגיה, ניסיון מעשי שנרכש בפיקוח ועמידה במבחן. התנאים נקבעו לפי הדרישות של ארגון הפסיכולוגים בארה"ב.
בין השאר, החוק מגדיר פסיכותרפיה: מתן טיפול, אבחון, הערכת המצב או ייעוץ לפרט או לקבוצה במטרה לטפל בבעיות נפשיות. "פסיכותרפיה" כוללת כמה טכניקות טיפוליות שבהן משתמשים הפסיכולוגים.

⁹ California: Business and Professions code, Section 2904.

¹⁰ New York: EDN – Education code, Article 153 – Psychology, Part 7600-7606, <http://public.leginfo.state.ny.us/menugtf.cgi?COMMONQUERY=LAWS>, last visit: August 6th 2008.

¹¹ בוועדת הפסיכולוגים לא פחות מ-11 פסיכולוגים מומחים בעלי אישורים קבועים לעסוק בתחום.

¹² New York: EDN – Education code, Article 153 – Psychology, Part 7601.

¹³ The Vermont Statutes Online: Title 26: Professions and Occupations, Chapter 55: Psychologist, Part 3001-3018, <http://www.leg.state.vt.us/statutes/sections.cfm?Title=26&Chapter=055>, last visit: August 5th 2008.



מתן טיפול פסיכותרפי מותר רק לבעלי מקצוע אשר הוכשרו לתת טיפול מסוג זה במסגרת לימודיהם ולבעלי השכלה של תואר שני לפחות באחד מתחומי הפסיכולוגיה.¹⁴

1.3 קנדה

כדי לעסוק בפסיכולוגיה בקנדה פסיכולוג חייב לקבל הכרה רשמית על-פי חוק. החקיקה בנוגע לפסיכולוגים אינה חקיקה פדרלית, וכל פרובינציה הסדירה את העיסוק בפסיכולוגיה בנפרד.¹⁵ איגוד הפסיכולוגים של קנדה (Canadian Psychology Association) בונה תוכניות הכשרה והתמחות מקצועית, מפתח מחקר בתחום ומארגן את אנשי מקצוע לגוף מקצועי כדי לאפשר שיתוף פעולה והעברת מידע בין המומחים. פעילות הארגון מאפשרת את התפתחות התחום ומבטיחה שמירה על רמה מקצועית גבוהה של הפסיכולוגים.¹⁶

אונטריו

על-פי חוק הפסיכולוגים של אונטריו¹⁷ רק מי שסיים את לימודיו כחוק ורכש ניסיון מקצועי של חמש שנים לפחות רשאי להגיש בקשה לקבל רישיון ולעסוק בתחום.

כמו בארה"ב, גם באונטריו רק בעלי תואר דוקטור בפסיכולוגיה רשאים לתת טיפול פסיכולוגי באופן עצמאי.

על-פי החוק, יכול פסיכולוג מוסמך –

1. לבחון גורמים וסימפטומים לבעיות נפשיות, פסיכוטיות ונוירוטיות ואי-יכולת תפקוד כללי.
 2. להשתמש בשיטות פסיכותרפיות לטיפול בבעיות נפשיות, מנטליות, קוגניטיביות, התנהגותיות וכיוצא באלה כדי להקל על המטופל.
- החוק אינו מונע מפסיכולוגים בעלי תחומי מומחיות שונים לתת טיפול פסיכותרפויטי.

2. מדינות שבהן יש הסדרה עצמית של המקצוע

2.1 בריטניה

בשנת 2005 הציע משרד הבריאות של בריטניה להסדיר בחוק רישום של פסיכולוגים מעשיים.¹⁸ בהצעה מוסברת חשיבותו של הסדר חקיקה למתן הרשאה לפסיכולוגים מטפלים ומוצגות הדרישות להתמחויות מקצועיות. ההצעה לא הועלתה כהצעת חוק ולא הושלמה לכדי חקיקה.

¹⁴ The Vermont Statutes Online: Title 26: Professions and Occupations, Chapter 55: Psychologist, Part 3001: Definitions.

¹⁵ Canadian Psychology Association (CPA), "Accreditation: What is it?" <http://www.cpa.ca/accreditation/>, last visit: August 24th 2008.

¹⁶ CPA, By – Laws: <http://www.cpa.ca/cpsite/userfiles/Documents/English%20By-Laws%202007final.pdf>, last visit: August 24th 2008.

¹⁷ Consolidated Regulations of Ontario: The Psychology Act, 1991, O.Reg. 533/98, <http://www.canlii.org/on/laws/sta/1991c.38/20080716/whole.html>, last visit: August 24th 2008.



כיום אין בבריטניה הסדר חקיקה לרישום של פסיכולוגים מטפלים.¹⁹
ארגון הפסיכולוגים הבריטי (British Psychology Society)²⁰ אחראי כיום למתן הכרה רשמית, לרישום ולפרסום של פסיכולוגים מומחים מעשיים. הארגון קובע תוכנית חובה של לימודים והתמחות בפסיכולוגיה מעשית (Graduate Basis for Registration – GBR) הנדרשים לשם קבלת הכרה כפסיכולוג מעשי (Chartered Psychologist). אף שרישום זה אינו מוסדר בחוק, מוסדות לבריאות הנפש (ציבוריים ופרטיים כאחד) מעדיפים להעסיק פסיכולוגים בעלי אישור מהארגון.²¹
להלן כמה התמחויות הנלמדות כיום בבריטניה ומוכרות על-ידי ארגון הפסיכולוגים: פסיכולוגיה קלינית, ייעוצית, חינוכית, משפטית (Forensic psychology), בריאותית, ארגונית, מחקרית, ניוורופסיכולוגיה (neuropsychology) ופסיכולוגיה של הספורט.

פסיכותרפיה

ארגון הפסיכולוגים רואה בעיסוק בפסיכותרפיה היבט של הכשרה מקצועית נוספת (post-qualification) לבעלי אחת ההתמחויות העיקריות של פסיכולוגים או של עובדים סוציאליים. באתר האינטרנט של הארגון המידע על פסיכותרפיה מופיע בנפרד מהמידע על התמחויות בפסיכולוגיה.
על-פי הארגון, פסיכותרפיה היא "מגוון שיטות פסיכולוגיות המכוונות לטיפול בהפרעות נפשיות, אשר מתבססות על מחקרים תיאורטיים".²²
הפסיכולוגים המעוניינים בהכשרה בפסיכותרפיה צריכים בשלב ראשון לקבל הכרה כפסיכולוג מורשה ובשלב השני לסיים תוכנית לימודים מיוחדת של הכשרה בפסיכותרפיה. בחלק מאוניברסיטאות יש תוכניות לימוד שבהן הכשרה מקצועית בפסיכותרפיה, ולאחר סיומן אין צורך בהשלמות.
באתר האינטרנט של ארגון הפסיכולוגים מצוין כי כיום אין בבריטניה רישום והרשאה למטפלים בפסיכותרפיה (Psychotherapist), וכן אין בחוק דרישות הכשרה מיוחדות לעיסוק בתחום. הארגונים הציבוריים העוסקים בתחום בריאות הנפש בונים לעצמם תקנות משלהם בנוגע למטפלים בפסיכותרפיה בשיתוף המועצה הבריטית לפסיכותרפיה (The UK Council for Psychotherapy), אשר מנהלת רישום של ארגונים בתחום ומפרסמת מדריך של אותם ארגונים (The Directory of Member's Organization). במדריך זה מוצגות שיטות הטיפול והדרישות למתן הכרה רשמית לבעלי מקצוע.²³

¹⁸ Department of Health, "Applied Psychology – Enhancing public protection: Proposals for the statutory regulation of applied psychologists", June 2005, http://www.dh.gov.uk/en/Consultations/Closedconsultations/DH_4112787, last visit: September 9th 2008.

¹⁹ National Health Service (NHS), "Registering as a psychologist", <http://www.nhscareers.nhs.uk/details/Default.aspx?Id=457>, last visit: September 9th 2008.

²⁰ שם.

²¹ The British Psychology Society (BPS), "Careers: 'So you want to be a psychologist?'" ,p. 3, http://www.bps.org.uk/careers/becoming/becoming_home.cfm, last visit: August 11th 2008.

²² שם, עמ' 29-30.

²³ The British Psychology Society (BPS), "Careers: 'So you want to be a psychologist?'" ,p. 6, http://www.bps.org.uk/downloadfile.cfm?file_uid=57C0E8FD-1143-DFD0-7ECE-CFBB0B492745&ext=pdf, last visit: August 11th 2008.



2.2 אירלנד

על-פי אגודת הפסיכולוגים של אירלנד (The Psychological Society of Ireland), מקצוע הפסיכולוגיה אינו מוסדר בחוק.

מאז 1988 האגודה מנהלת רישום של פסיכולוגים כדי להבטיח לאוכלוסייה שירותים איכותיים ברמה גבוהה ומקצועית.²⁴ כדי לקבל הכרה של האיגוד על הפסיכולוג להיות בעל תואר שני לפחות בפסיכולוגיה או בתחום רלוונטי מקביל ובעל ניסיון של שנתיים עד ארבע שנים שרכש בפיקוח, לפי סוג ההתמחות. מתחומי ההתמחות הנלמדים ומוכרים על-ידי הארגון: פסיכולוגיה קלינית, חינוכית, ארגונית, ייעוצית, משפטית, רפואית, מחקרית-אקדמית, פסיכולוגיה של הספורט ונירולוגיה. באתר האינטרנט הרשמי של האגודה לא נמצא מידע כלשהו על הגבלות במתן טיפול פסיכותרפויטי בידי פסיכולוגים בעלי התמחויות שונות.

3. רוסיה

רוסיה היא מדינה יוצאת דופן בקרב המדינות שנסקרו במסמך זה. כיום אין ברוסיה חוק המסדיר את העיסוק בפסיכולוגיה ומגדיר את חובותיהם ואת זכויותיהם של הפסיכולוגים; לעומת זאת, העיסוק בפסיכותרפיה מוסדר בחוק.

משרד החינוך קבע כמה סטנדרטים ממשלתיים ברמה הפדרלית,²⁵ ובהם דרישות סף כגון השכלה של חמש שנות לימוד באוניברסיטאות המוכרות על-ידי משרד החינוך. במהלך הלימודים סטודנטים עוברים התמחות ורוכשים ניסיון מקצועי בפיקוח של פסיכולוגים בעלי ניסיון מוכר ושל אנשי אקדמיה. תחילה כל הסטודנטים לומדים בתוכנית כללית אחידה, ובשלב מתקדם יותר של הלימודים נעשה פיצול לשתיה מגמות עיקריות: פסיכולוגיה מעשית-טיפולית; פסיכולוגיה מחקרית והוראת פסיכולוגיה. מן ההתמחויות בפסיכולוגיה הנכללות בתוכנית לימודי פסיכולוגיה מעשית: פסיכולוגיה קלינית, ייעוצית, התפתחותית, חינוכית ותעסוקתית. התמחות בתחום המחקר וההוראה אפשר לרכוש במגמה לפסיכולוגיה מחקרית ובתוכנית מיוחדת למורים לפסיכולוגיה.

פסיכותרפיה

כיום כדי לתת טיפול פסיכותרפי שבו שיטות המבוססות על שיחה וטיפול תרופתי על איש מקצוע להיות רופא המטפל בפסיכותרפיה – פסיכותרפיסט (Psychotherapist).²⁶ פקודת הרופאים מסדירה את פעילות הפסיכותרפיסטים. לפי הפקודה, פסיכולוגים קליניים ועובדים סוציאליים בעלי הכשרה מיוחדת בפסיכותרפיה רשאים לתת כמה טיפולים פסיכותרפיים, אולם לא באופן עצמאי אלא על-פי ההוראות

²⁴ The Psychological Society of Ireland, "An Overview of PSI", http://www.psihq.ie/about_overview.asp, last visit: August 17th 2008.

²⁵ סטנדרט ממשלתי של השכלה גבוהה: מקצוע – פסיכולוג; מורה לפסיכולוגיה; מסי 020400; משרד החינוך של רוסיה, 2000, <http://www.humanities.edu.ru/db/msg/56105>, כניסה אחרונה: 4 באוגוסט 2008.

²⁶ Psychotherapy online (Russia), PSYLINE, <http://www.psyline.ru/ask122.htm>, last visit: August 31st 2008.



ובפיקוח פסיכיאטר או רופא פסיכותרפיסט. פסיכולוגים אינם רשאים לתת טיפול תרופתי ולהשתמש בשיטות כמו שוק חשמלי או היפנוזה.

על-פי חוק עזרה פסיכיאטרית וזכויות המטופל²⁷ (1992) המקצוע פסיכותרפיסט שייך לתחום הרפואה ונלמד בפקולטות לרפואה בלבד. כמו כן, פקודת הרופאים של משרד הבריאות מגדירה את חובותיהם ואת זכויותיהם של פסיכותרפיסטים, את רמת ההכשרה שלהם, את הניסיון מקצועי הנדרש מהם ועוד.²⁸ שלא כמו פסיכולוג, פסיכותרפיסט נדרש לתת תרופות, ושלא כמו פסיכיאטר, הוא משתמש בטכניקות טיפוליות ייחודיות לפסיכותרפיה (בין השאר שיטות טיפול המבוססות על שיחה).

להלן כמה שיטות פסיכותרפיות שבהן משתמשים פסיכותרפיסטים מוסמכים בלבד: היפנוזה, פסיכואנליזה, פסיכותרפיה התנהגותית, פסיכותרפיה קוגניטיבית, פסיכותרפיה משפחתית, פסיכודרמה,²⁹ Gestalttherapie.

²⁷ חוק עזרה פסיכיאטרית וזכויות המטופל, 1992, מסי' 3185 – 1, <http://www.medsovet.info/committee/130>, כניסה אחרונה: 9 בספטמבר 2008.

²⁸ תקנות משרד הבריאות בנוגע לפעילות של רופא פסיכותרפיסט, מסי' 438, מ-16 בספטמבר 2003: <http://infopravo.by.ru/fed2003/ch03/akt14690.shtm>, כניסה אחרונה: 8 בספטמבר 2008.

²⁹ Psychotherapy online (Russia), PSYLINE, <http://www.psyline.ru/ask122.htm>, last visit: August 31st 2008.



מקורות

חקיקה

- חוק הפסיכולוגים, התשל"ז-1977. סעיף 9(ב).

מסמכי הכנסת

- מרכז המחקר והמידע של הכנסת, טיפול פסיכותרפויטי של פסיכולוג שאינו פסיכולוג קליני, כתיבה: מריה רבינוביץ', יוני 2008.

אתרי אינטרנט

- **American** Psychology Association, "topic: Careers in Psychology, licensure and certification", <http://www.apa.org/topics/psychologycareer.html>.
 - **California** Codes, Business and Professions code, section 2900-2919, <http://www.leginfo.ca.gov/cgi-bin/displaycode?section=bpc&group=02001-03000&file=2900-2919>.
 - **Canadian** Psychology Association (CPA), "Accreditation: What is it?" <http://www.cpa.ca/accreditation/>.
 - Consolidated Regulations of **Ontario**: The Psychology Act, 1991, O.Reg. 533/98, <http://www.canlii.org/on/laws/sta/1991c.38/20080716/whole.html>
 - **New York**: EDN – Education code, Article 153 – Psychology, Part 7600-7606, <http://public.leginfo.state.ny.us/menugetf.cgi?COMMONQUERY=LAWS>.
 - Psychotherapy online (**Russia**), PSYLINE, <http://www.psyline.ru/ask122.htm>
 - The **British** Psychology Society (BPS), "Careers: 'So you want to be a psychologist?'", p. 3, http://www.bps.org.uk/careers/becoming/becoming_home.cfm.
 - The Psychological Society of **Ireland**, "An Overview of PSI", http://www.psihq.ie/about_overview.asp.
 - The **Vermont** Statutes Online: Title 26: Professions and Occupations, Chapter 55: Psychologist, Part 3001-3018, <http://www.leg.state.vt.us/statutes/sections.cfm?Title=26&Chapter=055>,
 - **UK**, Department of Health, "Applied Psychology – Enhancing public protection: Proposals for the statutory regulation of applied psychologists", June 2005, http://www.dh.gov.uk/en/Consultations/Closedconsultations/DH_4112787.
 - **UK**, National Health Service (NHS), "Registering as a psychologist", <http://www.nhscareers.nhs.uk/details/Default.aspx?Id=457>.
-
- **רוסיה**: חוק עזרה פסיכיאטרית וזכויות המטופל, 1992, מס' 3185 – 1, <http://www.medsovet.info/committee/130>
 - **רוסיה**: סטנדרט ממשלתי של השכלה גבוהה: מקצוע – פסיכולוג; מורה לפסיכולוגיה; מס' 020400; משרד החינוך של רוסיה, 2000, <http://www.humanities.edu.ru/db/msg/56105>
 - **רוסיה**: תקנות משרד הבריאות בנוגע לפעילות של רופא פסיכותרפיסט, מס' 438, מ-16 בספטמבר 2003: <http://infopravo.by.ru/fed2003/ch03/akt14690.shtm>

